

УДК 378.147:796

Лариса Демінська

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНА ЦІННІСТЬ

Процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах аксіології спрямований на формування основ педагогічної майстерності, яка є однією з професійно-особистісних цінностей вчителя. Педагогічна майстерність є результатом цілеспрямованої роботи вчителя над своїми професійними й особистісними якостями, а також є необхідною умовою якісного здійснення завдань гуманістичної освіти.

Як підкреслює В. Сластьонін, “педагогічна майстерність – комплекс властивостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності. Педагогічна майстерність – це система, що є самоорганізуючою у структурі особистості, де системоутворюючим чинником виступає гуманістична спрямованість, що дозволяє доцільно, згідно з вимогами суспільства, збудувати педагогічний процес” [5].

У зв’язку з розвитком гуманістичного напрямку в системі загальноосвітньої школи особливої актуальності набуває вивчення питань формування основ педагогічної майстерності та мотивації до подальшого її формування та розвитку в процесі професійної діяльності.

Мета дослідження – аналіз педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання як професійно-особистісної цінності; завдання дослідження: розглянути зміст поняття “педагогічна майстерність”; вивчити основні структурні компоненти педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання.

Педагогічна майстерність – високий рівень опанування педагогічної діяльності, досягнутий на основі глибоких професійних і загальних знань, певного досвіду, гнучких умінь та навичок і творчого підходу, що забезпечує її успішність. Досягнення педагогічної майстерності зумовлюється наявністю у педагога комплексу професійних знань, широкого кругозору, сформованої педагогічної свідомості, професійно значущих особистісних якостей і великого досвіду роботи [1].

В. Малиновська обґрунтовує визначення педагогічної майстерності: “Педагогічна майстерність – це високе та постійно вдосконалюване мистецтво виховання і навчання, доступне кожному педагогові; мистецтво, в основі якого лежить формування професійних знань, умінь і навичок, здібностей і розвиток професійно значущих якостей” [2].

На думку Б. Шияна, “педагогічні вміння, сформовані на основі особистих здібностей для виконання педагогічних функцій, лежать в основі педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність визначається як мистецтво навчання і виховання, що постійно вдосконалюється. Вона передбачає наявність педагогічних здібностей, загальну культуру, компетентність, широку освіченість, психологічну грамотність і методичну підготовку; здатність зрозуміло викладати учням навчальний матеріал, робити його доступним для дітей, викликати інтерес до предмета, активізувати учнів. Учитель повинен уміти (за потреби) належним чином реконструювати, адаптувати навчальний матеріал, важке робити легким, складне – простим, незрозуміле – зрозумілим” [6].

Інше визначення поняття “педагогічна майстерність” дає І. Зязюн: “Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі” [3].

Педагогічну майстерність І. Зязюн розглядає з таких точок зору: педагогічна майстерність у структурі особистості – це система, здатна до самоорганізації, системотвірним фактором є гуманістична спрямованість; підвалиною професійної майстерності є професійна компетентність (спрямованість і професійні знання становлять той кістяк високого професіоналізму в діяльності, який забезпечує цілісність системи, що самоорганізується); педагогічні здібності забезпечують швидкість самовдосконалення; техніка, що спирається на знання і здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал вчителя, гармонізуючи структуру педагогічної діяльності [3].

Розглянемо основний зміст педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання у межах педагогічного процесу на засадах аксіології.

Аксіологічний підхід до педагогічного процесу в загальноосвітній школі потребує професійно-педагогічної підготовки вчителів фізичного виховання на засадах аксіології.

Важливою метою даної підготовки є формування аксіологічної компетентності вчителя фізичного виховання, яка заснована на знаннях, розумінні, усвідомленні та вмінні: мотивації до професійної діяльності на засадах аксіології, основних положень аксіології, педагогічних цінностей і професійно-особистісних цінностей вчителя фізичного виховання.

Одним з аспектів аксіологічної компетентності є професійно-особистісні цінності вчителя фізичного виховання, які представлено на рис 1.

Педагогічна майстерність вчителя фізичного виховання є важливою професійно-особистісною цінністю, яка починає свій розвиток у процесі професійно-педагогічної підготовки на засадах аксіології.

Рис. 1. Професійно-особистісні цінності вчителя фізичного виховання

На нашу думку, педагогічна майстерність на засадах аксіології – це якість виконання педагогічних завдань, яка залежить від: професійно-педагогічних знань, аксіологічної спрямованості особистості вчителя, методичного досвіду, професійно-особистісних якостей вчителя та креативного підходу до педагогічного процесу. Педагогічна майстерність вчителя фізичного виховання на засадах аксіології ґрунтується на гуманістичних принципах педагогіки (рис. 2).

Професійно-педагогічні знання, необхідні майбутньому вчителю фізичного виховання для виконання професійних завдань, це: знання основних положень аксіології та аксіологічного підходу до педагогічного процесу; теоретичне знання соціально-гуманітарних, медико-біологічних дисциплін та дисциплін професійної підготовки; знання вікових особливостей фізичного, психологічного і психофізіологічного стану організму учнів.

Методичний досвід передбачає володіння вчителем фізичного виховання такими методами: педагогічні методи; методи фізичного виховання; методи оздоровчої фізичної культури; методи національного виховання засобами фізичного виховання; методи діагностики стану фізичного розвитку; методи діагностики психофізіологічних властивостей особистості учня.

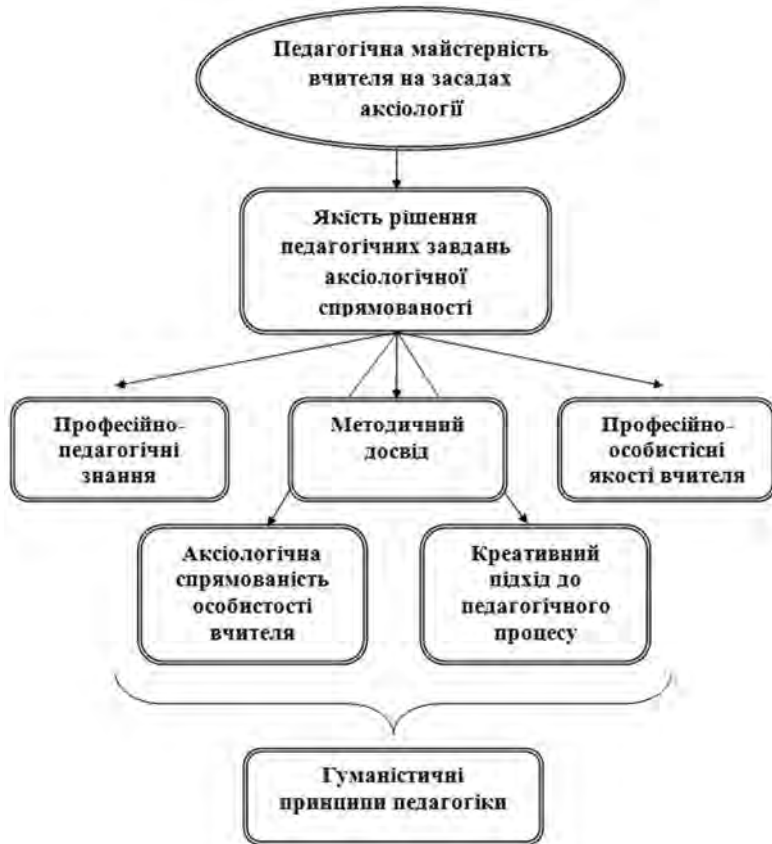

Рис. 2. Зміст педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання на засадах аксіології

До професійно-особистісних якостей вчителя фізичного виховання відносимо: фізичний розвиток та спортивна майстерність; культурність; гуманність; доброта; повага до учнів; справедливість; толерантність; комунікабельність.

Аксіологічна спрямованість вчителя – це: знання, розуміння, усвідомлення та вміння застосування педагогічних і професійно-особистісних цінностей; мотивація до використання аксіологічного підходу в педагогічному процесі; ставлення до здоров'я й особистості учня як до головної цінності педагогічного процесу; вміння формувати в учнів ціннісне ставлення до свого здоров'я та життя.

Креативний підхід до педагогічного процесу – це, перш за все: творчий підхід учителя фізичного виховання до педагогічного процесу; використання нових, інноваційних технологій; індивідуальний стиль професійної діяльності; розробка нових методик, форм, прийомів і засобів проведення уроку фізичного виховання.

Гуманістичні принципи педагогіки, які лежать в основі педагогічної майстерності, – це, перш за все, розуміння та ставлення до особистості та здоров'я кожного учня як до найвищої цінності педагогічного процесу.

У педагогіці гуманізація освіти полягає в утвердженні особистості учня як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських і громадянських цінностей, гармонії стосунків учнів і довілля на основі засвоєння широкого кола гуманітарних знань, сприянні його практичній реалізації та самореалізації [7].

У педагогічній майстерності В. Малиновська виділяє такі компоненти: загальна висока культура, ерудиція; високий рівень сформованості професійної моралі; професійні знання; педагогічні здібності: комунікативні, перцептивні, сугестії, емоційна стійкість, конструктивні, пізнавальні, дидактичні, організаторські, креативні; розвинена педагогічна техніка; інтуїція, творче натхнення [2].

Як зазначає Б. Шиян, “усі названі компоненти майстерності проявляються не окремо (то як знання, то як уміння), а інтегрально, у діях і вчинках, в умінні вирішувати поставлені педагогічні завдання, у здатності організувати навчально-виховний процес. Завдяки педагогічній майстерності вчитель реалізує свої професійні функції: передає учням соціальний досвід, формує в них соціальні й особисті якості, готує до життя” [6].

Педагогічна майстерність виявляється і у спілкуванні, яке відбувається між учителем і учнем. Стиль спілкування, індивідуальний підхід до учня визначає авторитет вчителя, який відіграє серйозну роль у процесі здійснення педагогічних завдань.

На думку С. Сисоевої, “спілкування виступає однією з найважливіших умов об'єднання людей для будь-якої спільної діяльності. Спілкування між вчителем і учнем – одна з основних форм, в якій дійшла до нас тисячолітня мудрість, накопичена людством. Комунікація є формою зв'язку, процесом повідомлення інформації за допомогою технічних засобів, актом спілкування між двома або більше індивідами, процесом передачі інформаційного, емоційного чи інтелектуального змісту” [4].

Аксіологічний підхід до педагогічного процесу передбачає особистісний підхід до кожного учня, який необхідний для гармонійного

розвитку особистості та здоров'я школяра. Для виконання аксіологічних завдань необхідно створити сприятливу психологічну атмосферу, яка є одним із критеріїв педагогічного спілкування, що дозволяє сформувати довіру та пошану учня до вчителя.

Педагогічна майстерність повинна проявлятися у всіх сферах діяльності вчителя фізичного виховання, а саме: у навчальному процесі – у процесі організації та проведення уроку фізичного виховання; у виховному процесі – класна й індивідуальна робота з учнями; у процесі методичної роботи – при розробці навчальних, практичних і тематичних планів; при створенні методичних рекомендацій і навчальних посібників; у процесі наукової роботи – при проведенні педагогічного експерименту, участі у науковій діяльності загальноосвітньої школи, при участі в науково-практичних семінарах і конференціях.

Педагогічна майстерність є частиною педагогічного мистецтва. Педагогічним мистецтвом можна вважати досконале володіння педагогом усією сукупністю психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, поєднане з професійною захопленістю, розвиненим педагогічним мисленням та інтуїцією, етичним ставленням до життя, глибокою переконаністю і твердою волею. Воно виявляється в досконалому володінні педагогом методами і прийомами, всім арсеналом педагогічних умінь і навичок, що забезпечують практичне втілення педагогічного мистецтва у процесі формування особистості [3; с. 7].

Таким чином, можна зробити такі висновки:

1. Педагогічна майстерність – це високий рівень опанування педагогічної діяльності, досягнутий на основі глибоких професійних і загальних знань, певного досвіду, гнучких умінь та навичок і творчого підходу, який забезпечує її успішність. Педагогічна майстерність на засадах аксіології – це якість виконання педагогічних завдань, яка залежить від: професійно-педагогічних знань, аксіологічної спрямованості особистості вчителя, методичного досвіду, професійно-особистісних якостей вчителя та креативного підходу до педагогічного процесу.

2. Педагогічна майстерність на засадах аксіології вчителя фізичного виховання складається з таких компонентів: професійно-педагогічних знань, аксіологічної спрямованості особистості вчителя, методичного досвіду, професійно-особистісних якостей вчителя та креативного підходу до педагогічного процесу. Педагогічна майстерність вчителя фізичного виховання на засадах аксіології ґрунтується на гуманістичних принципах педагогіки.

Перспективи подальшого дослідження передбачають вивчення методів діагностики рівня фізичного розвитку учнів для здійснення заходів з оздоровлення учнів загальноосвітньої школи.

1. Коджаспирова Г. М. Педагогічна майстерність // Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. — Москва : ИКЦ “МарТ” ; Ростов-на-Дону : Издательский дом “МарТ”, 2005. — С. 60—61.
2. Малиновская В. Н. Введение в специальность и основы педагогического мастерства / В. Н. Малиновская, А. Л. Смятких. — М., 1991. — 240 с.
3. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамуценко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюн. — К. : Вища шк., 1997. — 349 с.
4. Сисова С. О. Психологія та педагогіка : підручник. — Вид. 2-ге, доп., випр. / С. О. Сисова, Т. Б. Поясок. — Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. — С. 345—346.
5. Слостенин В. А. Педагогіка : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В. А. Слостенина. — М. : Издательский центр “Академия”, 2002. — 576 с.
6. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. — Ч. 2. — Т. : Навчальна книга — Богдан, 2001. — С. 216.
7. Ягунов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягунов. — К. : Либідь, 2003. — С. 299—301.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2012

Л. Деминская

**Педагогическое мастерство учителя физического воспитания
как профессионально-личностная ценность**

Педагогическое мастерство учителя физического воспитания, на основах аксиологии, является профессионально-личностной ценностью педагога, которое позволит решать задачи гуманистического направления современной общеобразовательной школы.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, гуманизм, система ценностей.

L. Deminska

**Pedagogical Skills of Physical Education Teacher
as a Professional and Personal Value**

Pedagogical skills of a teacher of physical education, based on the framework of the axiology is considered to be professional and personal value of a teacher, which will enable him/her to solve the tasks of the humanistic direction of the modern secondary school.

Key words: pedagogical skills, humanism, system of values.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
професор М. М. Солдатенко